

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง, สำนักงาน. การปฏิรูปการเมือง. ข้อมูลพื้นฐาน ชุดที่ 2, 2540.
(อัดสำเนา)

คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง. ทิศทางการปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ หจก. กราฟฟิค
1 แอดเวอร์ไทซิ่ง, 2539.

คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย. ข้อเสนอ กรอบความคิดในการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พิมพ์ครั้งที่ 2, 2538.

คณิน บุญสุวรรณ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2543.

ฉลาด วรฉัตร. อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดตราด. สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2543.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. รัฐกับสังคม : ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 1, 2533.

ชูชัย ศุภวงศ์ และยุวดี คาดการณ์ไกล. ประชาสังคม ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งแรก, 2540.

ณรงค์ ปฏิบัติสรกิจ. เลขาธิการมูลนิธิส่งเสริมและพัฒนาคนพิการ. สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543.

ณัฐพงศ์ โปะกะบุตร. การปฏิรูปการเมืองเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ศูนย์บรรณสาร
กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2540.

ทัศนีย์ แน่นอุดร. หัวหน้าศูนย์ข้อมูล มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคและผู้ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน
เพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน. สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2543.

ทัศนีย์ วีระกันต์. ผู้ประสานงานส่วนกลาง เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก. สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน
2543.

ธีรยุทธ บุญมี. ประเทศไทยถึงเวลาต้องปฏิรูปการเมืองอย่างเข้ม. มติชนสุดสัปดาห์ (29 ตุลาคม
2539) : 34.

นรชาติ ผกาสร. เสียงสวรรค์การเมืองไทยต้องการมีส่วนร่วมและประชาชาติ. สยามโพสต์ (18 ธันวาคม
2539) : 5.

บุญเลิศ คชายุทธเดช และประยงค์ คงเมือง. รวมสารรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งแรก, 2541.

นภา ปิยะศิริพันธ์. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันผู้หญิงกับการเมือง. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2543.

บุญเลิศ คชายุทธเดช. สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ จังหวัดนนทบุรี. สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2543.

ประณต นันทียะกุล. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง. สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2543.

ผุสดี ตามไท. คณะทำงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ. สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2543.

พฤทธิสถาน ชุมพล, ม.ร.ว.. ระบบการเมือง : ความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2, 2531.

พฤทธิสถาน ชุมพล, ม.ร.ว.. การจรรโลงประชาธิปไตย 2 : ประชาสังคม. วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2537) : 3 - 18.

พิฑูร พุ่มหิรัญ. สารคดี. สารวุฒิสภา ฉบับที่ 1 ปีที่ 3 (มกราคม 2538) : 15.

พิภพ ธงไชย. เลขธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย. สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2543.

พีรยศ ราชิมมูลา. ปฏิรูปการเมือง : เป็นละครการเมืองหรือความจริงทางการเมือง. กรุงเทพธุรกิจ (3 เมษายน 2540) : 3.

พูนศักดิ์ วรรณพงษ์. แนวคิดข้อมูลจำเพาะเกี่ยวกับองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และบทบาทของข่าวสารข้อมูลในปัจจุบัน. เอกสารประกอบการบรรยาย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร : บริษัท ครีเอทีฟ พับลิชชิง จำกัด, 2536.

ไพโรจน์ พลเพชร. เลขธิการสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน. สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2543.

มิตรรา สตะเวทิน. การก่อตัวของกลุ่มอิทธิพลในกระบวนการทางการเมืองไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

เรืองรวี พิชัยกุล. ผู้จัดการโครงการ มูลนิธิเอเชีย และคณะทำงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ. สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2543.

วิวัฒน์ ตามี. ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานพัฒนาชาวไทยภูเขา. สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2543.

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชนในชนบท. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

- วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์. ผู้อำนวยการมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก. สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2543.
- ศรีสุวรรณ ควราชจร. หัวหน้าโครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 13 พฤศจิกายน 2543.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. คณะกรรมการรณรงค์เพื่อปฏิรูปการเมือง. วัฏจักร (19 มิถุนายน 2540) : 9.
- สถาบันนโยบายศึกษา. เกาะติดสถานการณ์ปฏิรูปการเมือง. จดหมายข่าวปฏิรูปการเมือง (สิงหาคม 2540) : 3.
- สมนึก ชูวิเชียร. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จังหวัดเลย. สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2543.
- สมพงษ์ ชูมาก. กลุ่มสิทธิพลคืออะไร. รัฐศาสตร์นิเทศ (กรกฎาคม - กันยายน 2517) : 18.
- สมศักดิ์ โกศัยสุข. เลขานุการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์. สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2543.
- สายหยุด เกิดผล. รองประธานคณะกรรมการประสานงานกลุ่มพลังประชาชนไทยเพื่อปฏิรูปการเมือง. สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2543.
- สุจิต บุญบงการ. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์. สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2543.
- สุนี ไชยรส. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จังหวัดหนองบัวลำภู. สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2543.
- สุริยะใส กตะศิลา. รองเลขานุการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย. สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2543.
- เสรี สุวรรณภานนท์. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2543.
- แสวง รัตนมงคลมาศ. สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช พิมพ์ครั้งที่ 1, 2527.
- สันต์ หัตถิรัตน์. อดีตประธานสมาพันธ์ประชาธิปไตย. สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2543.
- แหวง โตจิราการ. อดีตประธานสมาพันธ์ประชาธิปไตย. สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2543.
- อนุชาติ คล่องแคล่ว. คณะทำงานโครงการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย สมาคมร่วมกันสร้าง.
สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2543.
- อมรา พงศาพิชญ์ และนิตยา กัทสิระพันธ์. องค์กรให้ทุนเพื่อประชาสังคมในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ค่อนทางปฏิรูปการเมือง. ผู้จัดการรายวัน (17 มิถุนายน 2540) : 6.

ภาษาอังกฤษ

Almond, Gabriel A. and Powell, Bingham G. Comparative Politics. Boston & Toronto : Littoe, Brown and Company, 1966.

Castles, Francis G. Pressure Group and Political Culture : A Comparative Study. London : Oxfor University Press, 1967.

Duverger, Maurice. Party Politics and pressure Groups. Sheffield : Nelson's University Paperback, 1972.

Finer, S.E. Interest Group on Four Continents. H.W. Ehrmann : Pittsburg Press, 1958.

Hunt, N.C. Pressuree Group in the U.S.A.. New York : McGraw-Hill, 1956.

In ternational Encyclopedia of the Social Science. New York : The Macmillan & the Fre Press, 1968.

Ministry of Foreign Affairs. Political Reform in Thailand : From Representative Democracy Towards Participatory Democracy. Bangkok, 1997.

Truman, David B. The Government Process : Political Interests and Public Opinion. London : Oxford University Press, 1965.

White, Gordon. Civil Society. Democratization and Development (I) : Clearing the Analytical Ground. In Democratization. London, 1994.

Wootton, Graham. Interest Groups. Englewood Cliffs : Prentice-Hall Lic. 1976.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย

1. ศ.นพ.ประเวศ วะสี	2. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน
3. นพ.เดชา สุขารมณ	4. พล.อ.สายหยุด เกิดผล
5. นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ	6. นายอารีย์ วงศ์อารยะ
7. นายบุญศรี มีวงศ์อุโฆษ	8. นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล
9. นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย	10. นายพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว
11. นายพรชัย สุนทรพันธุ์	12. นายเสถียร หอมขจร
13. นายวิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน	14. นายกิติพงษ์ หังสพฤกษ์
15. พล.ท.แบ่ง มาลากุล ณ อยุธยา	16. พล.ร.ต.ทำนุ เนตรโรจน์
17. น.อ.หวล วัฒนาถาวร	18. พล.ต.สนอง อุทโยธา
19. นายอรุณ งามดี	20. นายแสงชัย สุนทรวัฒน์
21. นายโมทย์ ฝ่ายอุประ	22. นายโชคชัย อักษรนันท์
23. นายสม จาตุศรีพิทักษ์	24. นายไพฑิพงษ์ ลำซำ
25. นายลัก กอแสงเรือง	26. นายนิพนธ์ สรการ
27. ร.ท.ภูมิศักดิ์ หงษ์หยก	28. นายสว่าง พรรณพฤษ
29. นายสุรินทร์ โตทับเที่ยง	30. นายสุธรรม เสาบุญ
31. นายอุบลศักดิ์ บัวหลวงงาม	32. นายสุวิทย์ ทาทอง
33. นายทิวา ธเนศวร	34. นายประวัฒน์ อุตตะโมต
35. นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร	36. นายอุดร ตันติสุนทร
37. นายรักเกียรติ สุชนะ	38. นายคณิน บุญสุวรรณ
39. นายสมศักดิ์ คุณเงิน	40. นายชาญ สุทธิสารการ
41. นายปาน พึ่งสุจริต	42. นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม
43. นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม	44. นายเอนก นาคะบุตร
45. ศ.ดร.อมร จันทรสมบูรณ์	46. ศ.ดร.วิชณุ เครืองาม
47. ศ.ดร.กระมล ทองธรรมชาติ	48. นายประทาน คงฤทธิศึกษาการ
49. นางสาวสุรี จุติกุล	50. ศ.ดร.นิคม จักรวิฑูร
51. น.พ.วิชัย โชควิวัฒน์	52. น.พ.ชูชัย ศุภวงษ์
53. ร.ท.สุวิทย์ ยอดมณี	54. นายณรงค์ นุ่นทอง
55. นายอนุช อภาภิรม	56. นายมนตรี รูปสุวรรณ
57. นายทิวา เงินยวง	58. นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล

ภาคผนวก ข

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2538

หมวด 11

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา 211 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกระทำได้อีกแต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

1. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือจากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอหรือร่วมเสนอญัตติดังกล่าวได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้

2. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

3. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

4. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

5. เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

6. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

7. เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 93 และ 94 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ภาคผนวก ค

รายชื่อคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง

1. นายชุมพล ศิลปอาชา	ประธานกรรมการ
2. ดร.โกคิน พลกุล	รองประธานกรรมการ คนที่ 1
3. ศ.ดร.ลิขิต ธีรเวคิน	รองประธานกรรมการ คนที่ 2
4. ศ.นพ.สันต์ หัตถิรัตน์	รองประธานกรรมการ คนที่ 3
5. รศ.ประณต นันทิยะกุล	กรรมการและเลขาธิการ
6. ผศ.ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ
7. ศ.ดร.อมร รักษาสัตย์	กรรมการ
8. พล.อ.ศิรินทร์ ฐูปกล้า	กรรมการ
9. นางประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ	กรรมการ
10. รศ.วิสุทธิ์ โภธิแทน	กรรมการ
11. นายนิพนธ์ สรการ	กรรมการ
12. รศ.ดร.มนตรี รูปสุวรรณ	กรรมการ
13. รศ.ดร.ธีรภัทร เสรีรังสรรค์	กรรมการ
14. ผศ.ดร.สุรพล นิติไกรพจน์	กรรมการ
15. ร.ต.ต.เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ	กรรมการ
16. ดร.สรจักร เกษมสุวรรณ	กรรมการ
17. นายโสภณ สุภาพงษ์	กรรมการ
18. นายเจริญ คัมภีร์ภาพ	กรรมการ
19. รศ.โคทม อารียา	กรรมการ
20. ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	กรรมการ
21. ผศ.สมยศ เชื้อไทย	กรรมการ
22. รศ.ดร.พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์	กรรมการ
23. นายสุชน ชาลีเครือ	กรรมการ
24. ผศ.อัษฎางค์ ปาณิกบุตร	กรรมการ
25. ผู้แทนพรรคกิจสังคม	กรรมการ
26. ผู้แทนพรรคชาติไทย	กรรมการ
27. ผู้แทนพรรคนำไทย	กรรมการ

28. ผู้แทนพรรคประชาธิปัตย์	กรรมการ
29. ผู้แทนพรรคมวลชน	กรรมการ
30. ผู้แทนพรรคเอกภาพ	กรรมการ
31. ผู้แทนพรรคความหวังใหม่	กรรมการ
32. ผู้แทนพรรคชาติพัฒนา	กรรมการ
33. ผู้แทนพรรคประชากรไทย	กรรมการ
34. ผู้แทนพรรคพลังธรรม	กรรมการ
35. ผู้แทนพรรคเสรีธรรม	กรรมการ

ภาคผนวก ง

ที่มาของสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

ภาคผนวก จ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามประเภทต่าง ๆ

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. จำแนกตามอาชีพและเพศ			
อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม
1. ค้าขาย/ธุรกิจ	142	40	182
2. เคยรับราชการ	261	27	288
3. ทนายความ	232	3	235
4. นักการเมือง	4	0	4
5. เกษตรกร	79	8	87
6. รับจ้าง	106	35	141
7. อื่น ๆ	40	8	48
รวม	864	121	985

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. จำแนกตามช่วงอายุและเพศ			
ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม
1. 35 - 39 ปี	194	45	239
2. 40 - 44 ปี	137	25	162
3. 45 - 49 ปี	68	9	77
4. 50 - 54 ปี	59	9	68
5. 55 - 59 ปี	77	8	85
6. 60 - 64 ปี	201	20	221
7. 65 - 69 ปี	86	5	91
8. 70 ปีขึ้นไป	42	0	42
รวม	864	121	985

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. จำแนกตามภาคและเพศ			
ภาค	ชาย	หญิง	รวม
1. ภาคกลาง	297	44	341
2. ภาคเหนือ	136	14	150
3. ภาคใต้	122	20	142
4. ภาคอีสาน	309	43	352
รวม	864	121	985

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. จำแนกตามระดับความรู้และเพศ			
อาชีพ	ชาย	หญิง	รวม
1.ปริญญาตรี	759	109	868
2.ปริญญาโท	89	11	100
3.ปริญญาเอก	14	1	15
รวม	862	121	983

ที่มา : กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง

อายุต่ำสุด 35 ปี

อายุสูงสุด 84 ปี

อายุเฉลี่ย 51 ปี

ภาคผนวก ช

รายชื่อสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

1. นายกมล สุขคะสมบัติ	สิงห์บุรี
2. ศ.กระมล ทองธรรมชาติ	ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์
3. ศ.เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองและการร่างรัฐธรรมนูญ
4. นายเกษม พันธุ์รัตน์	แม่ฮ่องสอน
5. นายเกษม ศิริสัมพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
6. นายแก้วสรร อติโพธิ	ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
7. ผศ.โกเมศ ขวัญเมือง	ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
8. นายโกศล ศรีสังข์	มหาสารคาม
9. ศ.เขียน ธีระวิทย์	ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์
10. ศ.คณิต ฦ นคร	ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
11. นายคณิน บุญสุวรรณ	ชลบุรี
12. นายครรชิต สุขุมินท	อุทัยธานี
13. นายแคล้ว นรปติ	ขอนแก่น
14. นายจรัส งามสมัน	สตูล
15. นายจัตวา กลิ่นสุนทร	ระยอง
16. นายจำนงค์ พิณสาย	ปราจีนบุรี
17. นายเฉลิม พรหมเลิศ	ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์
18. นายชงค์ วงษ์พันธ์	ลพบุรี
19. พล.ต.อ.ชาญ รัตน์ธรรม	ตราด
20. นายชานนท์ สุวสิน	ลำปาง
21. นายเดโช สวานานนท์	สุราษฎร์ธานี
22. นายถาวร จันทร์สม	บุรีรัมย์
23. นายทวิช กลิ่นประทุม	ราชบุรี
24. รศ.มนตรี รูปสุวรรณ	ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
25. นายธงชาติ รัตน์วิชา	นครศรีธรรมราช
26. รศ.ธงทอง จันทรางศุ	ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
27. นายธรรมบุญ มงคล	ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
28. ศ.ธรรมบุญ ลัดพลี	ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองและการร่างรัฐธรรมนูญ
29. นายธีรวัฒน์ รมไทรทอง	กาฬสินธุ์

30. นายธีรศักดิ์ กีฟ้า	อำนาจเจริญ
31. นายแจ่มุดดิน อูมา	นราธิวาส
32. นายนิตินัย นาครทรรพ	หนองคาย
33. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล	พระนครศรีอยุธยา
34. ศ.บวรศักดิ์ อูวรรณโณ	ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
35. นายบัวพรม ธีรกาลยานพันธ์ุ	ชัยภูมิ
36. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	นนทบุรี
37. นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ	ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองและการร่างรัฐธรรมนูญ
38. นายประชุม ทองมี	นครปฐม
39. นายประดั่ง ปรีชญากุล	สุโขทัย
40. ศ.ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี	ปทุมธานี
41. นายประเทือง คำประกอบ	นครสวรรค์
42. พล.ต.อ.ประมาณ อติเรกสาร	ประเภทผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองและ การร่างรัฐธรรมนูญ
43. นายประวิทย์ เจนวีระนนท์	กาญจนบุรี
44. นายประวิทย์ ทองศรีน่วม	พัทลุง
45. นายประสพพร พาทยกุล	ศรีสะเกษ
46. นางปราณี วชิราศรีศิริกุล	พิษณุโลก
47. พ.ต.ปรีดา นิสสัยเจริญ	มุกดาหาร
48. พล.อ.ปัญญา สิงห์ศักดิ์	นครราชสีมา
49. นายเปลี่ยน เกตุทอง	เพชรบุรี
50. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา	สมุทรสาคร
51. นายพนัส จันทรสรินทร์	แพร่
52. นายพนัส ทศนียนนนท์	ตาก
53. นางพวงเล็ก บุญเชียง	พะเยา
54. นางพินทิพย์ ลีลาภรณ์	สงขลา
55. นายพินิจ อัครโกวิทกรรณ์	กระบี่
56. นายพูนสวัสดิ์ พุทธศิริ	นครพนม
57. นายเพชร แก่นเมือง	น่าน
58. นายไพบุลย์ ชมาฤกษ์	อุบลราชธานี
59. นางยุพา อุดมศักดิ์	พิจิตร
60. ศ.ลิขิต ธีรเวคิน	ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์

61. นายวรพจน์ ฦ นคร	พังงา
62. นายวรพจน์ วงศ์สง่า	สกลนคร
63. นายวิศัลย์ โฆษิตานนท์	เพชรบูรณ์
64. รศ.วิสุทธิ์ โภธิแทน	ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์
65. นายวุฒิพงศ์ ฉายแสง	ฉะเชิงเทรา
66. นายสงวน พงษ์มณี	ลำพูน
67. นายสนั่น อินทรประเสริฐ	นครนายก
68. นายสมเกียรติ อ่อนวิมล	สุพรรณบุรี
69. รศ.สมคิด เลิศไพฑูรย์	ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน
70. พ.อ.สมคิด ศรีสังคม	อุดรธานี
71. ร.ต.สมนึก ชูวิเชียร	เลย
72. นายสมรรค ศิริจันทร์	สมุทรปราการ
73. นายสวัสดิ์ คำประกอบ	ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองและการร่างรัฐธรรมนูญ
74. พล.ต.อ.สวัสดิ์ อมรวีวัฒน์	เชียงใหม่
75. นายสามารถ แก้วมีชัย	เชียงราย
76. นายสำร่าย ฉิมฉวี	อ่างทอง
77. ศ.สุจิต บุญบงการ	ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์
78. นายสุทธีพันธ์ จันทระ	ชุมพร
79. นายสุทร ทิพย์มณี	สระแก้ว
80. นางสุนี ไชยรส	หนองบัวลำภู
81. นายสุบิน สินไชย	ตรัง
82. นาวาโท สุรินทร์ แสงสนิท	อุตรดิตถ์
83. นายเสรี สุวรรณภานนท์	กรุงเทพมหานคร
84. นายเหม สุไลมาน	ปัตตานี
85. นายเหลื่อม พันธุ์ฤกษ์	สุรินทร์
86. นายองอาจ หล้าอุบล	ชัยนาท
87. นายอนันต์ บุรณวนิช	สระบุรี
88. นายอนันต์ ผลอำนวย	กำแพงเพชร
89. นายอภิรักษ์ เมตตาริกานนท์	ยโสธร
90. ศ.อมร รัชชาสัตย์	ประเภทผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์
91. นายอำนาจ ปันยารชุน	ประเภทผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองและการร่างรัฐธรรมนูญ
92. ร.ต.อำนวย ไทยานนท์	ประจวบคีรีขันธ์

93. นายอำนาจ นาครัชตะอมร	สมุทรสงคราม
94. พ.อ.(พิเศษ) อุดม ทวีวัฒน์	ร้อยเอ็ด
95. นายอุตร กามา	ยะลา
96. นายอุทัย พิมพ์ใจชน	ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองและการร่างรัฐธรรมนูญ
97. นางสาวอุทัยวรรณ ดำรงกิจการวงศ์	ภูเก็ต
98. นายเอก วรรณทอง	จันทบุรี
99. นายเอนก สิทธิประศาสน์	ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิศศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์

ภาคผนวก ซ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540

มาตรา 5 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือ ศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค หรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อบั่นทอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 40 สิทธิในสื่อมวลชนสาธารณะ

คลื่นความถี่วิทยุ โทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสาธารณะที่ต้องมีองค์กรอิสระมาทำหน้าที่ในการจัดสรรและกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม โดยจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 41 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 53 เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

มาตรา 86 รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานเด็ก และแรงงานหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

มาตรา 190 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรีและคนชรา หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพหากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด

มาตรา 199 และมาตรา 200 การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประกอบด้วย ประธานและกรรมการอื่นสิบคน ซึ่งแต่งตั้งตามคำแนะนำของรัฐสภาจากผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ และต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบรายงานการกระทำ หรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำ หรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการ ในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2. เสนอแนะนโยบาย และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3. ส่งเสริมการศึกษาการวิจัยและการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

4. ส่งเสริมความร่วมมือ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ และองค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

5. จัดทำรายงานประจำปี เพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา

6. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ภาคผนวก ฉ

ข้อเสนอขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อสภาาร่างรัฐธรรมนูญ

กรอบที่ 1 สิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ก. สิทธิและเสรีภาพของประชาชน

1. ความเสมอภาค

- บุคคลทุกคนจะต้องไม่ถูกกีดกันและถูกเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุความแตกต่างทางด้านเพศ เชื้อชาติ ชาติกำเนิด ชาติพันธุ์ ผิว ภาษา ศาสนา ความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมือง สถานะทางเศรษฐกิจ สถานะทางสมรส หรือ สถานะอื่นใด ตลอดจนเพราะความพิการทางร่างกายหรือเพราะเงื่อนไขทางสุขภาพ

2. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

- สิทธิของบุคคลไม่อาจล่วงละเมิดได้ รัฐมีหน้าที่จะต้องเคารพและให้การคุ้มครองสิทธิของบุคคล

- ให้มีองค์กรที่เป็นอิสระเรียกว่า คณะกรรมการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนคณะหนึ่ง

3. สิทธิในการรวมกลุ่ม

- บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ สัมชชา องค์กรประชาชน หรือหมู่คณะอื่นทั้งที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม

4. เสรีภาพในการชุมนุม

- บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธโดยได้รับความคุ้มครองและการอำนวยความสะดวกตามสมควรจากหน่วยงานของรัฐ

5. เสรีภาพในการนับถือศาสนาและเสรีภาพในความคิดความเชื่อ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาและมีเสรีภาพบริบูรณ์ในความคิด ความเชื่อ และมโนธรรมสำนึก และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ และเผยแพร่ความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

6. สิทธิในสื่อมวลชนของรัฐ

- บุคคลย่อมมีสิทธิในการใช้สื่อมวลชนของรัฐโดยเท่าเทียมกันและให้มีองค์กรตรวจสอบที่เป็นอิสระทำหน้าที่ในการจัดสรรและกำกับให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะและอย่างเป็นธรรม

7. สิทธิในการพัฒนา

- บุคคลย่อมมีสิทธิในการร่วมกำหนดและรับประโยชน์จากการพัฒนาทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

8. สิทธิชุมชน

- ชุมชนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิร่วมจัดการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์ท้องถิ่นและประเทศโดยรวม

9. สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะ

- บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับบริการสาธารณะตามความจำเป็นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

10. สิทธิทางการศึกษา

- บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐานจากรัฐ

11. สิทธิการรับบริการทางสาธารณสุข

- เด็ก คนชรา คนพิการและผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการบริการทางสาธารณสุขโดยไม่คิดมูลค่า

12. สิทธิในสิ่งแวดล้อม

- บุคคลมีสิทธิที่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ทำให้สุขภาพอนามัยดีขึ้นและได้รับการคุ้มครองจากรัฐ

13. สิทธิในการได้รับค่าชดเชยอันเนื่องมาจากโครงการของรัฐ

- บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการชดเชยจากรัฐและมีส่วนร่วมในการประเมินความเสียหายที่เกิดจากการดำเนินโครงการของรัฐหรือที่รัฐให้ผู้อื่นดำเนินการ

14. สิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากกระบวนการยุติธรรม

- บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการชดเชยจากรัฐในความเสียหายที่เกิดจากความผิดพลาดหรือ การใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม

15. สิทธิแรงงาน

- ผู้ใช้แรงงานย่อมมีสิทธิในการรวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงาน สหพันธ์ สมาแรงงานหรือรูปแบบอื่นใด
- ผู้ใช้แรงงานย่อมมีสิทธิได้รับการคุ้มครองในการเข้าร่วมการรวมกลุ่มและเข้าร่วมเจรจาต่อรอง

16. สิทธิในที่อยู่อาศัย

- บุคคลย่อมมีสิทธิในที่อยู่อาศัย การขับไล่ หรือการรื้อย้ายให้ออกจากที่อยู่อาศัยโดยพลการจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยคำสั่งของศาล

17. สิทธิสตรี

- ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน
- รัฐต้องดำเนินมาตรการในทางกฎหมายหรือในทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ เพื่อประกันให้สตรีทุกคนได้รับสิทธิทางการเมือง สัญชาติ การศึกษา การจ้างงาน การรักษาสุขภาพ การใช้นามสกุล การสมรส หรือความสัมพันธ์ในครอบครัว

18. สิทธิของคนพิการ

- คนพิการย่อมมีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยวิธีการแพทย์ การศึกษา การฝึกอาชีพ การมีงานทำ การมีส่วนร่วมในสังคม การคุ้มครองสวัสดิภาพและการได้รับการบริการสาธารณะที่เหมาะสมกับความพิการและทุพพลภาพ

19. สิทธิชนเผ่า

- ชนเผ่ามีสิทธิได้รับการศึกษาการบริการสาธารณสุขและการบริการสาธารณะอื่นตามความจำเป็น

20. สิทธิของคนชรา

- คนชรามีสิทธิได้รับการบริการที่จำเป็นในการดำรงชีพ การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ การมีงานทำ การศึกษา การฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ

21. สิทธิเกษตรกร

- เกษตรกรมีสิทธิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการรวมตัวกันเป็นสภาเกษตรกรแห่งชาติ สหกรณ์ หรือรูปแบบอื่นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน

22. สิทธิเด็ก

- เด็กมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดู การสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การพัฒนาเป็นพิเศษ การไม่ถูกกระทำทารุณทั้งร่างกายและจิตใจ ถูกทอดทิ้งหรือตกเป็นเครื่องมือของการแสวงหาประโยชน์ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

ข. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1. สิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐ

- บุคคลย่อมมีสิทธิรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

2. สิทธิมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

- บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิขอให้หน่วยงานของรัฐจัดประชาพิจารณ์โครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน

3. สิทธิการแสดงประชามติ

- ประชาชนมีสิทธิออกเสียงประชามติในกิจการที่สำคัญของประเทศ โดยการลงคะแนนโดยตรงและลับ

4. การปกครองตนเองของท้องถิ่น

- ประชาชนย่อมมีสิทธิถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นได้
- ประชาชนย่อมมีสิทธิขอแสดงประชามติในกิจการใด ๆ ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

5. สิทธิการเลือกตั้ง

- บุคคลมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในสถานประกอบการ สถานศึกษาและต่างประเทศ

กรอบที่ 2 การตรวจสอบการใช้อำนาจ

1. การตรวจสอบโดยตรงโดยประชาชน

- ประชาชนในจำนวนที่เหมาะสมจากทุกภาค สามารถเข้าชื่อกันเพื่อทำหน้าที่กล่าวหาอันจะนำไปสู่การถอดถอน สส.ได้

2. องค์การตรวจสอบของสังคม

ให้มีบทบาทหน้าที่ของกฎหมายรองรับการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นผู้เสียหายแทนประชาชน และช่วยแก้ไขความขัดแย้งโดยอาศัย

การประนอม หรือกระบวนการยุติธรรม และหน้าที่เฉพาะขององค์กรนั้น ๆ โดยมีที่มาจากอาสาของประชาชน และการเสนอชื่อของสถาบันที่เกี่ยวข้อง และผ่านการคัดเลือกโดยรัฐสภา อีกทั้งมีหน่วยงานธุรการที่เป็นอิสระ และมีความมั่นคงทางการเงิน

กรอบที่ 3 สถาบันการเมือง

1. การขยายการใช้สิทธิเลือกตั้ง
  - การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของพลเมือง
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง
  - ให้มีองค์กรกลางการเลือกตั้งทำหน้าที่สอดส่องและสังเกตการณ์การเลือกตั้ง
3. การบวนการจัดทำกฎหมาย
  - ประชาชนจำนวน.....คนสามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ดำเนินการต่อไปตามขั้นตอนทางนิติบัญญัติ
4. กาลจัดตั้งพรรคการเมือง
  - การจัดตั้งพรรคการเมืองต้องสะดวกขึ้นและสิ้นเปลืองน้อยลง
5. การอุดหนุนพรรคการเมือง
  - รัฐควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนพรรคการเมือง
6. การตรวจสอบพรรคการเมือง
  - พรรคการเมืองต้องเปิดเผยการเงินการบัญชี และคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง รวมตลอดถึงการเงินการบัญชี
7. การตรวจสอบนักการเมือง
  - ส.ส. ต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อสาธารณชน
8. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี
  - ให้พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นผู้หญิงไม่ต่ำกว่าร้อยละสามสิบของจำนวนผู้สมัครในแต่ละพรรค
9. การจำแนกบทบาทหน้าที่
  - เมื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากระบบสัดส่วน จะต้องพ้นจากสมาชิกภาพและให้เลือกคนถัดไปในบัญชีรายชื่อมาแทน

10. การตรวจสอบโดยประชาชน

- ประชาชนตามจำนวนที่ระบุในกฎหมายสามารถเข้าชื่อกล่าวหารัฐมนตรี เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบุคคลที่ถูกกล่าวหา

11. การจัดสรรงบประมาณ

ส.ส. ต้องไม่มีส่วนโดยตรงในการใช้ งบประมาณและต้องไม่มีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดสรรงบประมาณสำหรับเขตเลือกตั้งของตน

102. การแสดงบัญชีทรัพย์สินของรัฐมนตรี

รัฐมนตรีและครอบครัวต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินต่อปป. (ใหม่อิสระ) ภายใน.....วัน นับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง และบัญชีทรัพย์สินดังกล่าวเป็นเอกสารสาธารณะ

ประวัติผู้เขียน

นางสาวปวีณา อินวษา เกิดวันที่ 17 มีนาคม 2512 ที่กรุงเทพมหานคร เป็นบุตร
พลเอก วีรยุทธ - ยินดี อินวษา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2529 ระดับปริญญาตรี (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2533 ระดับปริญญาโทจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2536